

JAMIYATIMIZDA IQTISODIY SOHALARDA AYOLLARNING O‘RNI

Karomat Atabayeva

UrDU Iqtisodiyot fakulteti Xotin-qizlar masalalari
bo‘yicha dekan maslahatchisi

Nazarova Oyshajon O‘rinboy qizi

UrDU Iqtisodiyot fakulteti “Buxgalteriya hisobiva audit”
yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Jamiyat taraqqiyotida ayollarning ro‘li hamda iqtisodiy sohalardagi o‘rni haqida fikr boradi. O‘zbekistonda xotin-qizlarga yaratilayotgan shart-sharoitlar va imkoniyatlar, ayollarga nisbatan e‘tiborning kuchliligi, bugungi kunda olib borilayotgan islohotlar jarayonida gender tenglikmasalalari, xotin-qizlarni ta‘lim olishlari uchun yaratilayotgan imkoniyatlar haqida so‘z yuritiladi.

***Kalit so‘zlar:** Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash, gender tengli, ma‘naviy-ma‘rifiy yuksalish, ayollar himoyasi, islohotlar, ayollar bandligi, olima ayol.*

Ayol — yurt tarbiyachisi, shu bilan birga jamiyat rivojida asosiy yetakchi hisoblanadi. Uning mehr-muruvvati, muhabbati bilan sug‘orilgan navnihollari bo‘lmish ertamiz egalarining unib-o‘shishiga, kamol topishiga sabab bo‘ladi. Ayol baxtli bo‘lsa, jamiyat baxtli bo‘ladi. Xotin-qizlarni hurmat qilgan, qadrlagan yurtning esa buguni va kelajagi shubhasiz yuksakdir!

Tarixdan ham bizga ma‘lumki, ma‘rifatparvarlarning jadidchilik harakatlarida ham “xotin-qizlarni to‘laqonli a‘zolari sifatida qabul qilmasdan, oila masalasini to‘g‘ri hal qilmasdan, yosh avlodni to‘g‘ri yo‘lda tarbiyalamasdan turib, jamiyatni isloh qilish, uning rivojini taraqqiyot sari yo‘naltirish mumkin emas, oxir-oqibatda millat taqdiri uning ayollar va oilasining holatiga bog‘liqdir” – deya xotin-qizlarni millat tayanchi, jamiyatning madaniy-ma‘naviy darajasi yuksalishida asosiy vositachi sifatida qarab o‘z g‘oyarini hayotga tadbiq etish uchun kurashganlar.

Yurtimizda mustaqillikning dastlabki yillaridanoq xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi ijtimoiy faolligini oshirish masalasiga alohida e‘tibor berila boshladi. Hozirgi kunda ham davlatimiz tomonidan xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, jamiyatda o‘z o‘rnini topish, qadrini va qaddini ko‘tarish maqsadida ko‘plab ishlar amalga oshirilib kelinmoqda. Ayol nozik xilqatdir, deb ta‘rif berilishi

bejizga emas. Shuning boisdan ham yurtimizda xotin-qizlar har tomonlama qo'llab-quvvatlanadi, asrab-avaylanadi.

Bugungi globallashuv jarayonida yangi avlodning har qanday sharoitga nisbatan faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalasida xotin-qizlarning o'rnini va roli har qachongidanda muhim masalalardan biri hisoblanadi. Shu bois islohotlarning asosiy mazmuni ham xotin-qizlarning yangi g'oya va tashabbuslar bilan chiqishlarini qo'llab-quvvatlash, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan sa'y-harakatlar, o'zgarishlar va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ularning faol ishtirok etishlarini ta'minlashdan iborat. Zero, inson qadrini ulug'lash, avvalo, ayolga hurmat va ehtirom, mo'tabar onalarimizni e'zozlash, munis opa-singillarimizni qadrlash orqali ro'yobga chiqadi, desak ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz.

Yurtimizda xotin-qizlarning huquq-imkoniyatlarini kengaytirish, davlat boshqaruvi va jamiyatning barcha jarabalarida ularning rolini oshirishga qaratilgan tizimli yangiliklar amalga oshirilmoqda. Bu qilinayotgan ishlarning barchasi gender tenglik sohasida davlat siyosatining asosiy negiziga aylangani ham hozirgi kunda hech birimizga sir emas. Davlat boshqaruvi jarayonlarida ayollarning o'rnini oshirish uchun yetakchi lavozimlarni egallashga qodir 15 ming nafardan ortiq xotin-qizlardan kadrlar zaxirasi shakllantirilgan bunga misol bo'ladi.

O'zbekiston tarixida ilk bor milliy parlamentdagi ayollar soni 32 foizga yetdi. Mamlakatdagi rahbarlik lavozimidagi ayollar soni esa 30 foizdan oshganligini ko'rishimiz mumkin. Ayni paytda xotin-qizlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularni jamiyatda tutgan o'rnini oshirish, turli sohalarda faol xizmat qilayotgan olimalar, ziyoli ayollar hamda munis opa-singillarimizning qadr-qimmatini yuksaltirish, mehnatlarini e'tirof etish maqsadida Respublikamizda Ma'naviyat va ma'rifat markazi «Ma'rifat» targ'ibotchilar jamiyati tomonidan 8-mart — Xalqaro xotin-qizlar kuni munosabati bilan «Ayolga ehtirom!» loyihasi o'tkazilishi va ushbu loyiha davomida yurtimizdagi 500 nafardan ziyod xotin-qizlarga bayram tuhfalari taqdim etilishini misol tariqasida keltirishimiz mumkin.

Shunday qilib, ishonch bilan ta'kidlash mumkinki, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev rahbarligida xotin-qizlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning huquqiy va institutsional mexanizmlari yaratilgan.

Iqtisodiy o'sish, bandlik va ayollar hamda kambag'allikni qisqartirish o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik mavjud. Davlatimiz salohiyatli kadrlarni tayyorlash hamda aholining ehtiyojmand qatlamlarini, ya'ni xotin-qizlar, yoshlar va nogironlar bandligini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda.

2022 yil 1-mart kuni Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev raisligida xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimi hamda ularning jamiyatdagi mavqeini yanada mustahkamlash masalalari bo'yicha o'tkazilgan videosektor yig'ilishida ham bu

masalaga alohida e'tibor qaratildi. Kelgusi o'quv yilidan boshlab jamiyatimizda olima ayollar ulushini sezilarli oshirish uchun doktorantura yo'nalishida xotin-qizlar uchun har yili kamida 300 tadan maqsadli kvota ajratilishini ta'kidlab o'tdi.

Shu bilan birgalikda 18-iyul kuni prezident "Oliy, o'rta maxsus va professional ta'lim tashkilotlarida xotin-qizlarning ta'lim olishlarini qo'llab-quvvatlashga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorga imzo chekdi. Unga ko'ra, 2022/2023 o'quv yilidan boshlab barcha xususiy, xorijiy va davlat oliy, o'rta maxsus va professional ta'lim tashkilotlarida kunduzgi, sirtqi va kechki ta'lim shaklida xotin-qizlarning to'lov-kontrakt asosida tahsil olishi uchun imtiyozli shartlarda ta'lim kreditlarini davlat budjetidan ajratishning yangi tizimi joriy etilishi belgilab qo'yildi.

Bu yangiliklarni ilmga chanqoq opa-singillarimiz katta quvonch va hayajon bilan qarshi oldi. «Ma'rifat» targ'ibotchilar jamiyatining 150 nafardan ortiq ilm-fan, san'at va adabiyot sohalarida faoliyat olib borayotgan opa-singillarimiz, bir so'z bilan aytganda millatimizning ziyoli a'zolari ham ushbu yangilikdan xursand bo'ldi. Bu yo'lda davlatimiz rahbarining ishonchini oqlashga bel bog'laganlilarini guvohi bo'lishimiz mumkin. Shu bilan birga ko'rsatilayotgan mehr-muhabbatni yuksak baholab, barcha sohalarda o'z bilim va salohiyatlarini ko'rsatmoqda, jahon arenalarida davlatimiz bayrog'ini yanada baland tutmoqda, yer yuzidagi eng mashhur, yirik kompaniyalarda mehnat qilib, o'zbeklarning salohiyatini namoyish qilmoqda. Shuni ham ta'kislab o'tishimiz joizki iqtisod sohasida, tadbirkorlik sohalarida ham ayollarimiz peshqadamlik qilishayotganini kuzatamiz.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining 2020-yil 20-noyabrdagi "Xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga yuborilgan parlament so'rovi natijalari haqida"gi qaori ham bunga misol bo'la oladi. Jumladan: Oila va xotin-qizlar qo'mitasi 2022-yilda xotin-qizlarning tadbirkorligini rivojlantirish uchun qo'shimcha 1 trillion so'm ajratiladi, deya ma'lum qilinadi. Shuningdek, soha rivoji uchun xalqaro moliya institutlaridan \$300 mln jalb etilishi ham rejaga kiritilgan edi.

Ayollarimizni huquqlarini himoya qilish uchun ham bir qancha ishlar olib borilmoqda. Ma'lumki, so'nggi to'rt yil ichida O'zbekistonda xotin-qizlarning huquq

va manfaatlarini ta'minlash, ularning jamiyatdagi rolini kuchaytirish, oila institutini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilib kelinmoqda. Ushbu davr mobaynida, davlatimiz xotin-qizlarni har qanday kamsitilish va tahqirlashdan huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan himoya qiladigan barcha yirik xalqaro shartnomalarga qo'shildi.

Unga ko'ra, "Ayollar va erkaklar teng huquqliligi hamda imkoniyatlarning kafolatlari to'g'risida", "Ayollarni zulmdan himoya qilish to'g'risida", "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini muhofaza qilish to'g'risida", "Oila kodeksining 15-moddasiga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida", "O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksiga o'zgartirishlar kiritish to'g'risida", ilgari ta'qiqlangan ish shakllarini va mehnat qonunchiligining boshqa gender-assimetrik qoidalarini tanlash bilan bog'liq cheklovlarni olib tashlash to'g'risidagi qonunlar qabul qilindi.

Shuningdek, bu borada mamlakatimiz rahbarining qariyb 20 dan ortiq farmonlari va qarorlari hamda hukumat qarorlari qabul qilindi. Ayni paytda, xotin-qizlar muammolarini o'rganish va hal etish uchun "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" va "Temir daftar" kabi mexanizm joriy etildi.

Bu orqali aholining turmush darajasi chuqur o'rganilib, unda ehtiyojmand aholi qatlamlari bilan maqsadli ishlarni tashkil etishga hamda 30 dan ortiq turdagi ijtimoiy xizmatlarni elektron shaklda ko'rsatishga imkon beradi.

Shu maqsadda, 9 mezon asosida ularga 433 ming nafar xotin-qizlar kiritilib, elektron ma'lumotlar bazasi shakllantirildi.

Bugungi kunga qadar "daftar"ga kiritilgan xotin-qizlarning aksariyatini muammolari ijobiy hal etildi. Shunday qilib, ishonch bilan ta'kidlash mumkinki, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev rahbarligida xotin-qizlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning huquqiy va institutsional mexanizmlari yaratilgan.

Iqtisodiy o'sish, bandlik va ayollar o'rtasida kambag'allikni qisqartirish o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik mavjud. Davlatimiz salohiyatli kadrlarni tayyorlash

hamda aholining ehtiyojmand qatlamlarini, ya'ni xotin-qizlar, yoshlar va nogironlar bandligini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Gender tengligini ta'minlash, davlat va jamiyat barqarorligining asosi bo'lgan siyosiy ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni amalga oshirishda ayollarning to'liq ishtirokini ta'minlashga doir ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar zamirida o'zbek ayolining ijtimoiy-madaniy, siyosiy-iqtisodiy qiyofasida katta o'zgarishlar yuz bermoqda. O'zbekistonda zamonaviy ayol ta'lim oladigan, kasb-hunar egallaydigan xizmat pillapoyalaridan ko'tarilib borayotgan, mamlakat va jamiyat hayotida bevosita ishtirok etadigan chin ma'nodagi ijtimoiy faol shaxs sifatida qaralayotganligi shu yurt farzandi sifatida bo'lg'usi onalarga kelgusi hayotlarida tayanch kuch bo'lib xizmat qiladi desak mubolag'a bo'lmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. N.Jo'rayeva. *O'zbekistonda xotin-qizlarga munosabat, (o'quv qo'llanma)*, T.-2013, - 268 b.
2. S.Djasanova. *Jamiyat hayotida xotin-qizlar va ularning ijtimoiy faolligi, (monografiya)*. T. "Tafakkur qanoti" -2014 96 b.
3. *O'zbekiston ayollari, (albom)*. Tahrir hayati: T.Norboyeva va boshqalar. T. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" – 2019, 224 b.
4. *Lex.uz*
5. *gov.uz*